

Lausunto

28.03.2025

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry kiittää mahdollisuudesta lausua. Yhdistys edustaa Suomen 74 kansanopistoa ja niiden ylläpitäjiä. Kansanopistoissa opiskelee vuosittain noin 21 000 henkilöä erilaisissa päätoimisissa opinnoissa ja noin 70 000 lyhyissä koulutuksissa.

Esityksen pyrkimyksenä on hallitusohjelman mukaisesti keventää työvoimapalveluiden lakisääteistä palveluprosessia, jotta rajallisia resursseja voitaisiin käyttää tarkoituksenmukaisemmin ja asiakaslähtöisemmin. Siinä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia, työllistymisen monialaisesta edistämisestä annettua lakia, kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, työttömyysturvalakia, kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia, saamen kielilakia ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan, että työnhakijan palveluprosessia koskevaa sääntelyä kevennettäisiin, työnhakijan alkuhaastattelun järjestämisen määräaika pidennettäisiin, ja palveluprosessiin kuuluvien täydentävien työnhakukeskustelujen järjestäminen perustuisi vahvemmin työnhakijan palvelutarpeeseen ja niiden kaavamaisesta järjestämisestä luovuttaisiin. Työvoimaviranomaisen työnhakijan haettavaksi osoittamien työpaikkojen velvoittavuutta lisättäisiin. Esityksessä kiinnitetään huomiota vailla koulutusta olevien nuorten palveluun. Esityksen mukaisesti työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa olisi nykyistä laajemmin mahdollista sopia muuhun kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakemisesta, kuten esimerkiksi kansanopistojen tai liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön koulutuksiin hakeutumisesta. Kansanopistoyhdistys pitää tätä hyvänä.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Kansanopistoyhdistys pitää kannatettavana esityksen yleistä tavoitetta yksinkertaistaa palveluprosessia ja tehdä siitä asiakaslähtöisempi. Kansanopistoyhdistys katsoo kuitenkin, että muutokset palveluprosessiin ovat varsin pieniä eivätkä ne sisällä erityisiä mahdollisuuksia kohdentaa palveluita nimenomaisesti niitä enemmän tarvitseville.

Esityksellä tavoitellaan osin ristiriitaisesti rajallisen resurssin käyttämistä tarkoituksenmukaisemmin ja toisaalta uusia kustannussäästöjä.

Esityksessä kuvatun työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen perusteella nykyinen asiakasprosessi toimii heikoin mm. maahanmuuttajataustaisille työnhakijoille. Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä palveluprosessien kehittämistä yhteistyössä työvoima-, sosiaali- ja terveys- sekä koulutuspalvelujen järjestäjien kesken. Esimerkiksi kansanopistoilla on olemassa olevat laadukkaat tuki- ja ohjauspalvelut, joita voitaisiin nykyistä paremmin hyödyntää myös työllisyyspalvelujen kohdentamisessa ja vaikeasti työllistyvien ohjaamisessa. Opiskelijan työllistymistä voidaan edistää myös osana koulutusta.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että palveluprosessista säädetään varsin moniportaisesti. Alkuvaiheen palvelut ovat keskeisiä nopeamman työllistymisen edesauttamiseksi ja muihin palveluihin, esimerkiksi koulutukseen, ohjaamiseksi.

Kansanopistoyhdistys pitää erityisen myönteisenä sitä, että esityksessä kiinnitetään huomiota vailla koulutusta olevien nuorten palveluun. Esityksessä todetaan, että syrjäytymisen ehkäisemiseksi nuoria tulee voida ohjata opiskelemaan juuri heille soveltuvia opintoja. Esityksen mukaisesti työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa olisi nykyistä laajemmin mahdollista sopia muuhun kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakemisesta. Kansanopistoyhdistys pitää tätä erittäin myönteisenä. Oppimis- ja elämänhallintavalmiuksia tukeva opiskelu esimerkiksi kansanopistojen koulutuksessa voi lisätä merkittävästi mahdollisuuksia hakeutua tutkintotavoitteiseen koulutukseen ja työllistyä nopeammin. Yksilön toimijuuden vahvistaminen on erityisesti nuorten aikuisten kestävän työllisyyden näkökulmasta keskeistä.

Säädösesityksestä jää osin epäselväksi, mitkä muutokset muissa säädöksissä koskevat lakia kotoutumisen edistämiseksi.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Muutoksen merkitys jäänee käytännössä varsin pieneksi, koska kuten esityksessä todetaan, ei nykyisin voimassa olevan lainsäädännön tavoitteisiin ole täysimääräisesti päästy. Kotoutuja-asiakkaiden pääsy alkukartoitukseen voi hidastua. Kansanopistoyhdistys pitää erityisen tärkeänä alkuvaiheen palvelujen tehokasta järjestämistä.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Tavoite on hyvä. Työnhakukeskusteluista säädetään moniportaisesti ja palvelujen kohdentaminen tarpeen mukaisesti koskee erityisesti työnhaun myöhempää vaihetta.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Työnhaun voimassaolon päättyminen yhdestä yksittäisestä asioinnin laiminlyönnistä on kohtuutonta. Se heikentää erityisesti vaikeasti työllistyvien ja maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden asemaa. Esitetyt säädökset muodostavat uusia velvoitteita työnhakijalle (esimerkiksi työnhakuprofiili), joiden täyttäminen voi esimerkiksi heikolla kielitaidolla olla vaikeaa. Työnhaun voimassaoloa ei tulisi päättää kaavamaisesti yhden asioinnin käyttämättä jättämisen perusteella.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Esityksessä todetaan, että alkuhaastattelujen osalta on soveltamiskäytännöissä ollut epäselvyyttä siitä, voidaanko alkuhaastattelussa laatia kotoutumissuunnitelma tai kotoutujan palvelutarpeen arviointi. Soveltamiskäytännöstä tulisi ohjeistaa valtakunnallisesti, jotta yhdenvertainen palvelujen saavutettavuus voidaan taata.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

-

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen on lähtökohtaisesti tavoiteltavaa ja voi helpottaa joustavien käytäntöjen muodostamista. Vasta soveltaminen tuo esitettyjen muutosten vaikutukset esille. Poikkeuksien poistaminen vaatii tarkkaa yksilöllistä harkintaa, jotta esimerkiksi monialaista tukea tarvitsevat joutuvat kohtuuttomiin tilanteisiin.

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

-

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

-

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä esitystä työttömyysturvalain muutokseksi, johon lisättäisiin uusi §13a Haettavat opinnot. Pykälässä olisi osin aiempaan säädöksen perustuvia kohtia, mutta sitä täydennettäisiin mahdollisuudella täyttää velvollisuus hakea opiskelupaikkaa tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten päätoimisissa opinnoissa, TUVA-koulutuksessa, TELMA-koulutuksessa ja maahanmuuttajien korkeakouluun valmentavassa koulutuksessa. Kansanopistoyhdistys pitää muutos erinomaisena. Vailla koulutusta olevien nuorten vahva ohjaaminen heille tarkoituksenmukaiselle koulutuspolulle edesauttaa nuoren siirtymistä eteenpäin koulutuspolulla ja tehostaa työllistymistä. Kansanopistojen päätoimiset vapaan sivistystyön opinnot edistävät mahdollisuuksia päästä tutkintotavoitteiseen koulutukseen, lisäävät elämänhallinta- ja opiskeluvälmiuksia, mahdollistavat urasuunnitelman muutokset sekä työllistymistä tukevan osaamisen hankkimisen.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Pantsar Tytti
Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry